

INTERNATIONAL

JOURNAL of HUMAN STUDIES

ULUSLARARASI İNSAN ÇALIŞMALARI DERGİSİ

ISSN: 2636-8641

Cilt/Volume 1

Sayı/Issue 2

Yıl/Year: 2018

Gönderim: 29-09-2018 – Kabul: 04-12-2018

Schools and Teachers From Teacher
Candidates' View Point

Öğretmen Adaylarının
Gözünden Okul ve
Öğretmenler

İbrahim Halil YURDAKAL*

Abstract

In this study, it is aimed to determine the current physical and academic status of schools and their observations towards teachers in the schools they practice at. The research is structured in accordance with the situation pattern from qualitative research. The sample of the study consists of 8 teacher candidates who already take teaching practice course. Four of the candidates are women and 4 of them are men. Within the scope of the study, a course on teaching practice was conducted with students studying at a public university. The observation forms prepared by the researcher and distributed to the students before the application and the students were asked to observe the teachers. In addition, it was ensured that the physical status of the school and the checklists for the different classrooms and departments of the school were observed by the

Öz

Bu çalışmada eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği 4. sınıf öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında uygulama yaptıkları okullardaki mevcut fiziki ve akademik durumları ile öğretmenlere yönelik gözlemlerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma nitel araştırmalardan durum desenine uygun olarak yapılandırılmıştır. Araştırmanın örneklemini öğretmenlik uygulaması dersi alan, 8 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Adaylardan 4'ü kadın 4'ü ise erkektir. Araştırma kapsamında bir kamu üniversitesinde sınıf öğretmenliği okuyan öğrenciler ile bir dönem öğretmenlik uygulaması dersi yürütülmüştür. Araştırmacı tarafından hazırlanan gözlem formları uygulama öncesi öğrencilere dağıtılarak öğrencilerin öğretmenleri gözlemlenmeleri istenmiştir. Ayrıca okulun farklı derslik ve bölümlerine ilişkin

* İbrahim Halil Yurdakal, Dr., Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Sınıf Eğitimi ABD, iyurdakal@pau.edu.tr, Orcid: 0000-0002-6333-5911

teacher candidates. Afterwards, the students were asked to convey their observations in a critical language including positive and negative situations. The views of the students were collected by the semi-structured interview form prepared by the researcher. According to the findings of the research, it was found that the physical conditions of schools were insufficient, the teachers observed symptoms such as anxiety and burnout, teachers followed the current curriculum regularly, did not apply physical violence to students, educational tools and media in the school were not used efficiently. In this context, school administrators should take into consideration the efficiency phenomenon and the academic context when planning school spaces and equipment.

Keywords: *School, Teacher, Teacher Candidate, Observation, Interview*

kontrol listeleri ile okulun fiziki durumunun öğretmen adayları tarafından gözlenmesi sağlanmıştır. Daha sonra öğrenciler ile görüşme yapılarak gözlemlerini olumlu ve olumsuz durumları da içerecek şekilde eleştirel bir dil ile aktarmaları istenmiştir. Öğrencilerin görüşleri araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırma bulgularına bakıldığında okulların fiziki durumlarının yetersiz olduğu, öğretmenlerde yılgınlık ve tükenmişlik gibi belirtilerin gözlemlendiği, öğretmenlerin mevcut müfredatı düzenli olarak takip ettikleri, öğrencilere fiziksel şiddet uygulamadıkları ve okulda yer alan araç-gereç ve ortamların verimli kullanılmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu bağlamda okul yöneticilerinin okul mekan ve araç-gereçlerini planlarken verimlilik olgusunu ve akademik bağlamı dikkate almaları gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Okul, Öğretmen, Öğretmen Adayı, Gözlem, Görüşme*

Giriş

Eğitim Fakülteleri lisans eğitimi sonucu öğretmen yetiştirme misyonu taşıyan kurumlardır. Eğitim fakültelerinin gerek işleyişleri gerekse müfredatları ideal öğretmen yetiştirme amacı üzerine yapılandırılmıştır. Eğitim Fakültelerinde dördüncü sınıflarda verilen öğretmenlik uygulaması 1 ve 2 dersleri adayların öğretmenlik mesleğini tanımaları ve edindikleri teorik bilgileri uygulamaya dökmeleri bakımından önemlidir. Öğretmenlik uygulaması dersleri, öğretmen adaylarının mesleği tanımalarını sağlamakla birlikte, teorik olarak öğrendikleri bilgileri uygulamalarına fırsat tanır (Şişman ve Acat, 2003). Öğretmenlik uygulaması 1 ve 2 derslerinin içeriği aynı olmakla birlikte “Alana özgü öğretim yöntem ve teknikleriyle ilgili gözlemler yapma; alana özgü özel öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanıldığı bireysel ve grupla mikro-öğretim uygulamaları yapma; alana özgü etkinlik ve materyal geliştirme; öğretim ortamlarını hazırlama, sınıfı yönetme, ölçme, değerlendirme ve yansıtma yapma” şeklindedir (YÖK, 2018). Dersin içeriğine bakıldığında öğretmen adaylarının alana ilişkin yöntemleri

kullanarak etkili gözlem yapmaları, bu yöntemler ile dersi kazanımlarına uygun olarak işlemleri, öğrencilerin daha iyi anlamaları için gerekli araç-gereç ve materyali hazırlamaları ve öğrenilenlerin ölçülmesi ve değerlendirilmesi gibi becerileri edinmeleri beklenmektedir. Öğretmenlik uygulaması dersinin amacı; öğretmen adaylarını okul iklimine alıştırmak, okuldaki unsurları tanıtmak ve öğretmenlik için gerekli olan bilgi ve beceriyi kazandırmaktır (Harmandar, Bayrakçeken, Kıncal, Büyükkasap ve Kızılkaya, 2000). Öğretmenlik uygulaması 1 dersi 2'si teorik 6'sı uygulama olmak üzere 10 AKTS'lik; öğretmenlik uygulaması 2 dersi ise benzer şekilde 2 teorik 6 uygulama ve 12 AKTS'lik bir ders olup Eğitim Fakültesi lisans programlarındaki en yüksek kredili derslerdir. Öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında öğretmen adayları haftanın bir günü MEB'e bağlı okullarda öğretim elemanı ve dersin öğretmeni gözetiminde ders işlerler.

Lisans düzeyinde teorik olarak edinilen bilgilerin adayın öğretmen olacağı alanda, deneyimli öğretmenlerin gözetiminde ve bizzat sınıf içinde planlı bir şekilde uygulama şansı bulabilmesi, öğretmenlik mesleğinin doğru algılanıp benimsenmesinde önemli ölçüde katkı sağlayacaktır (Özkan vd., 2005). Bu kapsamda öğretmenlik uygulaması dersi, öğretmen adayları için büyük önem arz etmektedir. Öğretmenlik uygulaması dersi bağlamında öğretmen adayları ders anlatımının yanı sıra gözlem de yapmaktadırlar. Özellikle eğitim-öğretim faaliyetlerinin temel unsurlarından olan okul ve öğretmenin adaylar tarafından gözlenmesi önemlidir. Okullar eğitim-öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirildiği yerler olup mevcut eğitim felsefesine göre yapılandırılmaktadır. Sönmez'e (2012) göre her eğitim programının bir felsefi yaklaşımı olmalı ve bu felsefi yaklaşım eğitim akımlarından en az birine dayanmalıdır. Bu kapsamda günümüz eğitim akımı olan yapılandırmacılığın okulların fiziksel ve sosyal yapısında önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Yapılandırmacılık bireyin bilgiyi ön bilgilerini kullanarak yapılandırması üzerine kurgulanmıştır. Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımında bilgi bireyin dışında ve ondan bağımsız olarak görülmediğinden içeriğin, alınıp kabul edilmesi gereken bilgi kategorileri ve gerçekler takımı şeklinde değil; bireyin nesne üzerindeki deneyimlerinde saklı yaşantılar olarak görülmektedir. Günümüzde MEB'a bağlı okullar gerek fiziki yapıları gerekse araç-gereç eksikliğinden bir çok eleştiriye maruz kaldıkları görülmektedir. Harrison'a (2003) göre okul, çocuğun doğal merakını ve özgürlüğünü yok etmeye, onun yerine ruhsuz, mekanik davranış örüntüleri koymaya hizmet etmektedir. Bu bağlamda okullar çocukların merak duygusunu geliştirici, etkili bir iletişim ağı yaratan, etkili bir okul iklimi yaratan ve toplumdan kopuk olmayacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Özdemir'e (2001, s. 36) göre etkili okul öğrencilerin bilişsel, duyuşsal, psiko-motor, sosyal ve estetik gelişimlerini en uygun bir şekilde desteklediği optimum bir öğrenme çevresinin yaratıldığı okul olara tanımlanmaktadır.

Bilgi çağı ile birlikte birçok toplumsal olguda olduğu gibi eğitimde de belirli değişimler gerçekleşmiştir. Eğitim-öğretim süreçlerindeki yaklaşımlar, davranışçı ve bilişselden yapılandırmacıya doğru evrilmiştir. Yapılandırmacı öğrenmede içerik, sürecin kendisi olduğundan bireylerin sayısı kadar farklı içeriğin bulunduğu kabul edilebilir (Yurdakul, 2008, s. 42). Bu bağlamda her bireyin bilgiyi kendine göre yapılandırdığı kabul edilir. Yapılandırmacı öğretim yaklaşımının öğretimsel karakterleri incelendiğinde, bu yaklaşımın, özel olarak "probleme dayalı öğretim", "aktif öğrenme prensiplerine dayalı öğretim" ve "işbirliğine dayalı öğretim" stratejileri ile çok yakın ilişkide bulunduğu söylenebilir (Çetin ve Günay, 2007, s. 26). Yapılandırmacı eğitim uygulamalarının çıkış noktası yaşamsal problemlerdir. Birey bu problemleri aktif olarak katıldığı işbirlikli uygulamalar ve paylaşımlar yaparak

çözümlemektedir. Yapılandırmacılık yaklaşımında amaç, öğrenenlerin ne yapacaklarını önceden belirlemek değil, bireylere araçlar ve öğrenme materyalleri ile öğrenmeye kendi istekleri doğrultusunda yön vermeleri için fırsat vermektir (Erdem, 2001, s. 58). Okullar sadece bilgi yönünden değil aynı zamanda toplumsal olarak da işleyişlerini yapılandırmacılığa uygun olarak düzenlemelidir. Okulların sosyal ve toplumsal rolleri ve ilişki düzeyleri de sosyal yapılandırmacılığa uygun olmalıdır. Sosyal yapılandırmacılara göre bilgi, sosyal grubun ortak kararıyla oluşturulur. Sosyal bağlamda anlam yapılandırılırken de bireyler; oluşturdukları anlamlar diğer bireylerin düşüncelerini etkiler, anlamı yapılandıranlar da bu bireylerden etkilenir (Fer ve Cırık, 2007). Yapılandırmacılık bağlamında okulların gerek işleyişleri, gerek öğrenciye bakış açısı gerekse fiziksel yapıları öğrenciye görelilik ilkesine göre düzenlenmelidir. Eğitim-öğretim süreçlerindeki bu yaklaşım değişimi ile birlikte okulların, öğretmenlerin ve öğrencilerin rolleri de değişmiş ve öğrencinin merkeze alındığı bir anlayış hız kazanmıştır. Öğretmenlerin rolleri de değişmiş ve öğretmenin eğitimdeki etkililiği artış göstermiştir. Bu durum da öğretmen adaylarının öğretmen ve öğrenci rollerini yerinde izlemelerinin önemini artırmıştır.

Öğretmenlik mesleği bütün toplumlarda en önemli mesleklerin başında gelmektedir. Öğretmenliğin uzmanlık gerektiren bir meslek dalı olduğuna yönelik algının yaygınlaşması ile birlikte önemi ve yaygınlığı artmıştır. Tatlıdil'e (1993, s. 51) göre her toplumda öğretmenliğin meslek olarak algılanması eğitimin devlet tarafından üstlenilmesiyle birlikte genişleyerek kabul görmesine neden olmuştur. Öğretmenliğin uzmanlık gerektiren bir dal olması nedeniyle sahip olmaları gereken bilgi ve beceri de sürekli değişmekte ve artmaktadır. Öğretmenler sürekli değişen rol beklentilerine cevap verecek; öğrenme teorilerini, öğretim yöntemlerini ve programı devamlı sorgulayıp yeniden tasarımıyacak niteliklere sahip olmalıdır (Dede, 1992, s. 112). Yapılandırmacılık ile okullar ile birlikte öğretmenin de görevleri ve sorumlulukları değişmiştir. Öğretmenler bilgi aktaran rollerinden sıyrılıp öğrenciye bilgiyi oluşturma görevini üstlenmelidir. Nitelikli eğitim, her şeyden önce nitelikli öğretmen demektir. Çünkü tüm teknolojik gelişmelere karşın henüz eğitimde öğretmenin yerine geçebilecek bir araç bulunamamıştır (Adem, 2001, s. 137). Öğrencinin bilgiyi oluşturmada rehber olma görevini üstlenen öğretmenin yapılandırmacı anlayışın da temel unsurlarını bilmesi gerekmektedir.

Yapılandırmacı anlayışa sahip bir öğretmene rehberlik edecek önemli prensipleri şöyle sıralayabiliriz.

- Oluşturmacı öğretmen, öğrencilerin girişimini cesaretlendirir.
- Fiziksel materyalleri ve çeşitli kaynakları amacına uygun olarak kullanır.
- Öğrencilere yaptıracağı aktiviteleri şekillendirirken sınıflandırma, analiz etme, tahminde bulunma ve yaratıcılık gibi bilişsel terminolojiyi kullanır.
- Öğrenci sorularının dersi yönlendirmesine, öğretme stratejilerinde ve dersin içeriğinde değişiklik yapabilmesine imkân sağlar.
- İşlenen konudaki kavramları kendisinin nasıl anladığından bahsetmeden önce öğrencilerin sahip olduğu kavramları anlamaya çalışır.
- Öğrencilerin hem birbirleriyle hem de öğretmenle diyaloga girmelerine yardımcı olur.
- Öğrencilerin birbirlerine soru sormalarına ve düşündürücü ve açık uçlu sorular sorarak öğrencileri araştırma yapmaya teşvik eder.
- Öğrencilerin konuyla ilgili mevcut bilgilerini derinlemesine anlamaya çalışır.

- Öğrencilere bir olayla ilgili olarak ileri sürdükleri ilk hipotezleriyle çelişen deneyimler sunar ve bu konuda tartışmalarını teşvik eder.
- Soru sorduktan sonra öğrencilere düşünme fırsatı tanır.
- Öğrencilerin kavramlar arasında ilişki kurabilmeleri için zaman tanır (Gürses, Yalçın ve Doğar, 2003).

Öğretmenlerin istenilen öğrenme ürünlerini elde edebilmeleri için öğrenme-öğretme sürecinde sergileyecekleri öğretimsel beceriler oldukça önemli bir yer tutmaktadır (Bayındır, Çavdar ve Gökçe, 2016, s. 81). Öğretmenlerin öğretimsel becerileri ise aldıkları gerek hizmet öncesi gerekse hizmetiçi eğitimlere bağlıdır. Lisans düzeyinde gerekli teorik ve pratik bilgi ve beceriyi edinen öğretmenler güncel gelişmeleri de hizmetiçi eğitimler ile tamamlayarak etkili bir eğitim-öğretim faaliyeti sunabilirler. Okulun “ruh”u öğretmendir. Okulların kalitesi öğretmenlerinin kalitesi kadardır. Bilgi çağı, bütün geleneksel kurum ve mesleklere olduğu gibi öğretmenlik mesleğine de meydan okumakta ve onu değişime zorlamaktadır. Her aile, toplum ve devlet çocuklarını kendi ideallerine göre eğitmek ister. Geleneksel toplumda olduğu gibi günümüz toplumunda da eğitim her ne kadar ailede başlamaktaysa da, çağdaş toplumda hem milli kültür hem de meslek eğitiminin planlı ve verimli olarak yapıldığı kurum okul, sorumlusu da öğretmendir (Özcan, 2011, s. 21).

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği öncesi pratik uygulamaları içeren öğretmenlik uygulaması dersleri kapsamında gerek okulu gerekse öğretmenleri gözlemlemeleri hem mesleki becerilerinin artmasında hem de okul-öğretmen kültürünün oluşmasında önemlidir. Bu kapsamda bu araştırmada sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının okul ve öğretmen kavramlarına ilişkin görüşleri araştırılmıştır. Bu kapsamda şu alt problemler hazırlanmıştır:

- Öğretmen adaylarına göre ideal öğretmen nasıl olmalıdır?
- Öğretmen adaylarına göre öğretmenlerin ders içi ve ders dışı davranışları nasıldır?
- Öğretmen adaylarının öğretmenlerin “mutlu olup olmama” durumlarına ilişkin görüşleri nelerdir?
- Öğretmen adaylarına göre ideal okul nasıl olmalıdır?
- Öğretmen adaylarına göre okulların genel fiziki durumları ne düzeydedir?

Yöntem

Öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersi kapsamındaki gözlemlerine dayalı olarak görüşlerinin araştırıldığı bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması desenine göre hazırlanmıştır. Durum çalışması gerçek yaşamda yer alan olayları derinlemesine ve çok yönlü olarak incelenmesini sağlayan bir araştırma desendir (Crowe vd., 2011). Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 eğitim-öğretim yılında öğretmenlik uygulaması 1 dersi alan 8 sınıf öğretmenliği öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışma grubu 8 öğrenciden oluşmakla birlikte nitel araştırmalar için bu sayı yeterli düzeydedir. Nitekim nitel araştırmalar bazen tek bir birey veya küçük bir gurubu kapsayabilir (Strauss ve Corbin, 2014). Öğretmen adaylarının 4’ü erkek 4’ü kadındır. Örneklem belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Örneklemdeki öğretmen adayları araştırmacı tarafından bir dönem boyu gözlenen öğrencilerden oluşmaktadır. Başkale’ye (2016, s. 26) göre amaçlı örneklemlerde

araştırmacılar katılımcıları çalışma için en uygun özelliklerine göre belirler. Örneğin, katılımcılar çalışılan konu ile ilgili önceki deneyimleri ya da bu konu hakkındaki bilgileri nedeniyle seçilebilir. Çalışma grubunu oluşturan öğretmen adayları da öğretmenlik uygulaması kapsamındaki deneylerini görüşmelerde araştırmaya yansıtılmıştır. Araştırmada verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından hazırlanan gözlem formu, kontrol listesi ve açık uçlu soru formu kullanılmıştır. Uygulama öncesi öğretmen adaylarına gözlem formları verilerek öğretmenleri gözlemlenmeleri, benzer şekilde hazırlanan çek-listler ile okulun fiziki ve akademik özelliklerinin belirlenmesi istenmiştir. Elde edilen verilerde derinlik sağlama açısından da bireysel görüşmeler yapılmıştır. 7 soru ve kişisel bilgi bölümünden oluşan form bizzat araştırmacı tarafından öğretmen adaylarına uygulanmıştır. Görüşmeler öğretmen adayları ile 10-15 dakikalık süreler ile sessiz bir ortamda yapılmış ve ses kaydı alınmıştır. Öğretmen adaylarına K ve E (K: Kadın, E: Erkek) ve birer sayı verilerek alıntılar kodlanmıştır.

Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi “öğretmen adaylarına göre ideal öğretmen nasıl olmalıdır?” şeklinde olup bu alt probleme ilişkin öğretmen adaylarının bazı görüşleri şunlardır:

Öğrencilerini tamamen yöneten değil, onlara rehber olan bir öğretmen olmalıdır. Öğrencilerinin ilgi ve yeteneklerini fark etmelidir. Derse uygun materyal kullanılmalıdır (E,1); Öğrencinin yaşamında küçük bile olsa iyi yönde değişim sağlayan, yönetmelikteki kavramlardan çok onun ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda yönelten bir birey olmalıdır (E, 2); Sorumluluklarını bilen, idealist, yaptığı işin çok önemli olduğunu farkında olan, öğrencilerine karşı nerede ne yapması gerektiğini bilen öğretmenler ideal öğretmendir (K, 3); İdeal öğretmen alanında yeterli bilgiye sahip ve kendini geliştirmiş, olumlu sınıf ortamı yaratabilen, sınıftaki öğrencileri her anlamda tanıyan, sabırlı, adaletli, zamanı iyi kullanan biri olmalıdır (E, 4). Yeniliğe açık olmalı ve kendini tekrar etmemelidir (K, 5); İdeal öğretmen sabırlı olmalı, öğrencilerle iletişimi iyi sağlamalıdır ve çocuklarla arkadaş gibi olmalıdır (K, 6); Aldığı maaşın hakkını veren, zaman geçirmekten ziyade öğrencilere bir şeyler katma amacı taşıyan ve mesleğine kendinden birşeyler katan öğretmenler ideal öğretmendir (E,7); MEB tarafından verilen programları uygun yöntem teknikler ve araç-gereçlerle anlatan öğretmendir (K, 8).

Araştırmanın ikinci alt problemi “öğretmen adaylarına göre öğretmenlerin ders içi ve ders dışı davranışları nasıldır?” şeklinde olup bu alt probleme ilişkin öğretmen adaylarının bazı görüşleri şunlardır:

Öğrencilerine gördüğüm kadarıyla sevgi ve saygı ile yaklaşıyorlar, ancak bazı öğrencileri diğerlerinden ayırıyorlar (E, 1); Kendilerinden çok öğrencilerini düşünüyor olmaları olumlu davranışlardır, resim, müzik vb. dersleri gereksiz görüp öğrencilere sürekli bilgi aktarmaları ise olumsuz bir tutumdur (E, 2); Öğrencilerini iyi yetiştirme isteği, öğrencilerinin konuları anlaması için gösterdiği gayret olumlu özellikleri olmakla birlikte öğrencilerine karşı kötü söz söyleme ve ders işlerken materyalden faydalanmama ise olumsuz özellikleridir (K, 3); En olumlu yönleri sabırlı olmaları bunun dışında genelde ileriki yaşlardaki öğretmenlerde etkili sınıf yönetimi sağlayamama sağlasa bile bağırıp çağırma ile sağlanması, bir de öğrencinin okuldan sonra ailesi ile vakit geçiremeyecek kadar çok ödev vermesi olumsuz yanlarıdır (E, 4); Disiplin ve tecrübe olumlu özellikleri iken yaşlı olmaları, plansız programsız ders işleme olumsuz davranışlarındandır (K, 5); Gördüğüm kadarıyla güler yüzlü, sakin ve sabırlı olmaları olumlu davranışları ancak haksızlıkla dersi işleyememesi, dersi anlattığını

sanıp derste gerekli verim alamaması olumsuz davranışlarıdır (K, 6); Gördüğüm kadaryla bir öğretmene yakışır davranışlar sergiliyorlar (E, 7); Özellikle teneffüslerde gerek sözel gerekse fiziksel davranışları pek uygun değil (K, 8).

Araştırmanın üçüncü alt problemi “öğretmen adaylarının öğretmenlerin “mutlu olup olmama” durumlarına ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklinde olup bu alt probleme ilişkin öğretmen adaylarının bazı görüşleri şunlardır:

Öğrencilerine yeni bir şeyler katmayı seven öğretmenler genel itibari ile mutlu olurlar ancak mevcut durum bunu da engelliyor. Öğretmenlere gereken önem verilir ise öğretmenler mutlu olacaktır (E, 1); Öğrencisinin mutlu olmasıyla bile mutlu olabilen bireyler olduklarından mutludurlar (E, 2); Öğretmenler yaptıkları işten çok memnun ise ne tip durumlarla karşılaşırlarsa karşılaşırsınlar mutlu olurlar fakat öğretmenlik yapmaktan sakılmış genelde 55 yaş üstü öğretmenler ise ufak durumlarda bile mutsuz olabiliyorlar (K, 3); İlk atamada zorunlu hizmet yapacağız ve en az 6 yıl, bu durumda öğretmenlerin tükenmişlik hali göstermesi normaldir (E, 4); Öğretmenler mutlu olursa işini iyi yapar. Olmaz ise işini iyi yapamaz ve mutsuz olur (K, 5); Öğretmen mutlu olur ise dersi iyi anlatır ve öğrencilerle etkileşimi iyi sağlar ama mutsuz olduğunda bunu sınıfa yansıtamaması mutsuzluğa yol açar. Gözlemlerime göre de öğretmenlerde yulgınlık var (K, 6); Toplum tarafından saygı görmedikleri için çok mutlu değiller, özellikle şikayet hatları onları daha mutsuz yapmaktadır (E, 7); Öğretmenler gerek maaş gerekse çalışma koşulları yüzünden mutlu değiller, ancak mesleğini severek yapan bir insan her koşulda mutlu olmalıdır (K, 8).

Araştırmanın dördüncü alt problemi “öğretmen adaylarına göre ideal okul nasıl olmalıdır?” şeklinde olup bu alt probleme ilişkin öğretmen adaylarının bazı görüşleri şunlardır:

Öğrencinin her türlü ilgi ve ihtiyacını giderebilecek düzeyde olmalıdır (E,1); Öğrencilerin temel ihtiyaçlarını karşılamaları için olanaklar sağlanmalı, teneffüslerde güzel ve sağlıklı vakit geçirebilmeleri için gerekli ortam (E,2); Temiz, eksiksiz, ulaşımı kolay ve yeniliğe açık olmalı (K, 3); İdeal bir okul öğrencinin her türlü ihtiyaçlarını karşılayabilmesi gerekir (E, 4); Yeterli araç-gereç olmalı, zengin bir kütüphane olmalı ve sınıflar kalabalık olmamalı (K, 5); Öğrencilerin rahat olduğu kendi gelişim düzeylerinde bir okulda eğitim görmeliler. Öğrenciler kendi ilgi alanlarına göre yönlendirilmelidir (K, 6); Öğrencilerin sıkılmadığı ve gelmek için can attıkları okul idealdir (E, 7); Not kaygısı olmadan, öğretmenleri ile her türlü sıkıntıların paylaşılabilirdiği ve eğlenerek öğrenilen bir okul idealdir kanımca (K, 8).

Araştırmanın beşinci alt problemi “öğretmen adaylarına göre okulların genel fiziki durumları ne düzeydedir?” şeklinde olup bu alt probleme ilişkin öğretmen adaylarının bazı görüşleri şunlardır:

Özel gereksinimli öğrenciler için uygun ortamlar yok, sınıf duvarları öğrenciye hitap etmiyor, oyun alanları kısıtlı sadece birkaç bank var (E, 1); Sınıflar çok kalabalık, tuvaletler çok kirli, pöta ve futbol kaleleri filesiz, okul bahçeleri çocuklara uygun değil (E, 2); Okullar çok kirli, temel araç-gereçler eksik, okulların konumları ile öğrencilerin evleri arasında çok mesafe var yani ulaşım sıkıntısı yaşanıyor, duvarlar çok kirli ve dökük (E, 3); Temizlik olarak okullar çok kötü, teknolojik alt yapı yetersiz, özellikle kırsal bölgelerde okulların ulaşım sorunu var, bahçelerin betondan yapılması

öğrenci sağlığını olumsuz etkiliyor (K, 4); Okul kantinlerinde fast-foodların satılması çocuk sağlığını olumsuz etkiliyor, mevcut laboratuvarlar etkili kullanılmıyor, bahçeler beton yerine çim ve yumuşak malzemeden yapılmalı, tuvaletler aşırı hijyensiz, sınıflar görsel açıdan zenginleştirilmeli, okulların fiziki yapısı engelli öğrencilere uygun değil (merdiven, asansör, giriş-çıkış), kütüphaneler yetersiz ve araç-gereçler eksik (K, 5); Okullarda gerekli materyal yok olanlarda amaca hizmet etmiyor, okuldaki öğretmen ve öğrencilere uygun ortamlar yetersiz, okulların inşaa edildiği yerler merkeze uzak, bilgisayar ve akıllı tahtalar yetersiz, okulların fiziki yapısı öğrenci yaş gruplarına uygun değil (K, 6); Okulların gerek tuvaletleri, gerek sınıfları gerekse bahçe düzenlemeleri öğrencilere uygun değil, ayrıca sınıflar ve koridorlar ilgi çekici değil (E, 7); Okulların her ne kadar fiziki özellikleri yetersiz olsa da verilen eğitimi etkilememeli, iyi öğretmenlerin ve müdürlerin olduğu bir okulda fiziki ortam yetersiz olsa da iyi bir eğitim verilebilir (K, 8).

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması 1 dersi sonrası gözlemlerine dayanarak verdikleri görüşlerden yola çıkarak MEB'de çalışan öğretmenler ve okullara ilişkin algıları tespit edilmiştir. Öğrenciler okulun fiziki yapılarını genellikle beğenmedikleri ve birçok eksikliğin olduğuna yönelik görüş bildirmişlerdir. Okullarda ihtiyaç duyulan araç-gereçlerin eksik olduğu, var olan araç-gereçlerinde gerek yönetim gerekse öğretmen yeterliğinden ötürü etkili kullanılmadığı, okulun bahçe düzenlemelerinin öğrencilerin gelişim düzeylerine göre olmadığı, özellikle kütüphanelerin olmadığı var olanlarında yetersiz olduğu, tuvalet ve okulun diğer alanlarının temiz olmadığına yönelik görüşler dikkat çekmiştir. Okul kantinlerinde satılan fast-food'ların gözlemlenmesi de öğretmen adaylarının dersi etkili bir şekilde işlediğine örnek olarak sunulabilir. Özellikle okul kantinlerinde fast food yerine sağlıklı gıdaların satılması önem arz etmektedir. Yakın zamanda Sağlık Bakanlığı, okullarda gittikçe yaygınlaşan ayaküstü yemek alışkanlığı yerine beslenme çantalarını yeniden canlandırma amacıyla bakanlığa bağlı diyetisyenler ile öğrencilere dengeli ve sağlıklı beslenme eğitimleri vermeye başladı. Ayrıca alan uzmanı bir öğretim üyesine "İlköğretim Çocukları İçin Sağlıklı Beslenme Kılavuz Kitabı" hazırlatıldı. Çocukların anlayacağı bir dille yazılan ve resimlerle süslenen kitapta sağlıklı beslenmenin önemi, besin öğeleri, öğünlerde alınacak besinler, enerji dengesi ve ideal kilonun nasıl korunacağına ilişkin bilgiler yer almaktadır (Memurlar, 2005). Benzer düzenlemeye ek olarak okullarda obeziteyi engellemek ve öğrencileri bilinçli beslenmeye teşvik etmek için, iki bakanlığın yapacağı ortak uygulama kapsamında, okul kantinlerindeki hamburger tipi fast food gıda, kolalı içecek, hazır meyve suları, enerji içecekleri, kızartma ve cips tipi ürünler öğrencilere satılmayacak. Bunun yerine ayran, ayran, yoğurt, meyve satışı zorunlu hale gelecek. Zararlı gıda satan kantinin sözleşmesi feshedilecek (Milliyet, 2011). 2016 yılında "Okul Kantinlerinde Satılacak Gıdalar ve Eğitim Kurumlarındaki Gıda İşletmelerinin Hijyen Yönünden Denetlenmesi Konulu" Genelge 2016-2017 Eğitim Öğretim Yılından itibaren geçerli olmak üzere imzalanarak yürürlüğü girmiştir. Söz konusu genelgeye göre Okul kantinlerinde satılmayacak yiyecek ve içecek maddeleri şöyle: "Enerji içeceği, gazlı, kolalı, aromalı doğal mineralli içecekler, aromalı şurup, meyveli içecek ve tozu, meyveli doğal mineralli içecek, yapay soda, meyveli şurup, sporcu içecekleri ve suları, meyve suyu konsantresi; kızartmalar, cipsler, çerezler; çikolatalar, gofretler, tüm şeker ve şekerleme türleri; guarana, guarana özü eklenmiş kafein içeren ürünler; kremalı, çikolata dolgulu, jöleli kekler ve pastalar (yaş pastalar, ekler,

kruvasan, donuk, parfe, mozaik pasta, muffin cupcake vb); hamurlu, şerbetli tatlılar, tatlandırıcı yiyecek ve içecekler; krema, Hindistan cevizi sütü ve kreması; çay ve kahve tarzı içecekler. Bu kapsamda genelgeye rağmen hala bu tarz yiyecek satışlarının yapılması düşündürücüdür.

Araştırmada öğretmen adayları ideal öğretmeni betimlerken rehber, ilgi ve yetenekleri fark eden, uygun materyali kullanan, sorumluluk sahibi, idealist, kendini geliştiren, sabırlı, uygun sınıf ortamı yaratan, adaletli, etkili zaman kullanımını bilen ve etkili iletişim kuran gibi özelliklere atıf yapmışlardır. Bayındır vd. (2016) araştırmasında öğretmen adaylarının %93'ünün ideal öğretimsel beceriye sahip öğretmenlerin öğrencisini her yönüyle tanıyan öğretmenler olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca adaylara göre, öğretmenin öğretim becerileri bakımından ideal düzeye ulaşabilmesi deneyimle (%51,7) gerçekleşebilecek bir durumdur. Işıktaş (2015) ise gerçekleştirdiği öğretmen adaylarının iyi öğretmen olma hakkındaki görüşlerini belirlemeyi amaçlayan çalışmada teknolojiyi ve değişimleri takip etmenin önemini belirtmesi, çalışmanın bu bulgusu ile paralellik göstermektedir. Çelikten vd. (2005) yaptığı çalışmada öğretmen adaylarının öğretmenliği tanımlarken yoğunluklu olarak mesleğin duygusal yönüne vurgu yaptıkları belirlenmiştir. Gültekin (2015) gerçekleştirdiği çalışmada ortaokul öğrencilerine göre ideal bir öğretmenin güler yüzlü, eğlenceli, espirili ve neşeli olması gerektiğine ilişkin sonuçlara ulaşmıştır. Küçüköğlü, Taşgın ve Saadni (2014) yaptıkları çalışmada alanında uzman olma, motivasyonu artırabilme, lider olma, bireysel farklılıkları dikkate alma, temiz olma, espirili olma, sabırlı olma, yeniliklere açık olma gibi özelliklerin ideal bir öğretmende bulunması gereken özellikler olduğu sonucuna ulaşmıştır. Telli, Brok ve Çağiroğlu'nun (2008) çalışmasında öğretmenlerin ve öğrencilerin ideal bir öğretmeni rehber olma, motive etme ve destekleme, olumlu ilişkiler kurma olarak tanımladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Başaran ve Baysal (2016) çalışmalarında Eğitim Fakültesi son sınıf öğrencilerinin ideal öğretmen hakkındaki görüşlerinin belirlenmesini amaçlamış, çalışmaya katılan öğrenciler ideal bir öğretmeni bilgisini aktarabilen, fen okuryazarı, eğlenceli ders anlatabilen, yeterli alan bilgisine sahip, mesleğini kutsal gören, ahlaki değerlere önem veren olarak tanımlamışlardır. Aydoğdu (2003) araştırmasında ergenlerin mevcut ve ideal öğretmen algılarında okul türünün etkisi anlamlı bulunmuştur. Öte yandan cinsiyet açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ayrıca ergenlerin mevcut öğretmen algıları onların ideal öğretmeni algılamalarıyla örtüşmemektedir. Özcan (2011) çalışmasında öğretmen adayları ideal öğretmeni, uluslararası standartlara göre alanının en iyisi olan, öğrencilerinin yeteneklerini olabildiğinde geliştirmelerini sağlayacak ve onları Türkiye'yi çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkaracak niteliklerle donatacak öğretmen olarak belirtmiştir. Çalışkan, Işık ve Saygın' (2013) ın çalışmalarında ise öğretmen adayları ideal öğretmeni betimlerken öğretmenlerin eğitsel ve kişisel yeterlik boyutlarındaki özelliklerine vurgu yapmıştır.

Öğrencilerin görüşlerine göre öğretmenlerin gözlenen olumlu davranışları: Kendilerinden çok öğrencilerini düşünüyor olmaları, öğrencilerini iyi yetiştirme isteği, öğrencilerinin konuları anlaması için gösterdikleri gayret, sabırlı olmaları, Disiplinli ve tecrübeleli olmaları, güler yüzlü ve sakin olmaları iken; genel olarak bazı öğrencileri diğerlerinden ayırmaları, resim, müzik vb. dersleri gereksiz görüp öğrencilere sürekli bilgi aktarmaları, öğrencilerine karşı kötü söz söyleme, ders işlerken materyalden faydalanmama, ileriki yaşlardaki öğretmenlerde etkili sınıf yönetimi sağlayamama sağlasa bile bağırıp çağırma ile sağlanması, öğrencinin okuldan sonra ailesi ile vakit geçiremeyecek kadar çok ödev vermeleri, plansız programsız ders işlemeleri, dersi anlattığını sanıp derste gerekli verim alamamaları ise gözlemlenen olumsuz davranışlarıdır.

KAYNAKÇA

- Adem, M. (2001). *Devrim yasaları odağında öğretim birliği*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Aydoğdu, M. (2003). *Ergenlerin öğretmen ve ideal öğretmen algılarının incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Başaran, A. R. ve Baysal, S. (2016). *Öğretmen adaylarının ideal bir öğretmen hakkındaki görüşleri*, Eğitim Bilimlerinde Yenilik ve Nitelik Arayışı içinde, Ankara: Pegem Akademi. 29-44.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9 (1), 23-28.
- Bayındır, N., Çavdar, H. ve Gökçe, M. (2016). Öğretmen adaylarının ideal öğretimsel becerilere ilişkin beklentileri, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (1), 79-88.
- Crowe S, Cresswell K, Robertson A, Huby G, Avery A, ve Sheikh A. (2011). The case study approach. *BMC Med Res Methodol*. 11 (100), 1-10.
- Çalışkan, M., Işık, A. N. ve Saygın, Y. (2013). Prospective teachers' perception of ideal teacher, *İlköğretim Online*, 12 (2), 575-584.
- Çelikten, M., Şanal, M. ve Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 207-237.
- Çetin, O ve Günay, Y. (2007). Fen öğretiminde yapılandırmacılık kuramının öğrencilerin başarılarına ve bilgiyi yapılandırmalarına olan etkisi, *Eğitim ve Bilim*, 32 (146), 24-38.
- Dede, C. J. (1992). Education in the twenty-first century, *The Annals Of The American Academy For Political And Social Science*, 522 , 104-115.
- Erdem, E. (2001). *Program geliştirmede yapılandırmacılık yaklaşımı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi SBE Ankara.
- Fer, S. ve Cırık, İ. (2007). *Yapılandırmacı öğrenme: kuramdan uygulamaya*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Gültekin, M. (2008). İlköğretim öğrencilerinin ideal öğretmen algısı. *Turkish Studies*, 10 (11), 725-756.
- Gürses, A., Yalçın, M. ve Doğar, Ç. (2003). Fen sınıflarında öğretmenin yeri, *Milli Eğitim Dergisi*, 157. http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/157/gurses.htm adresinden 26.09.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Harmandar, M., Bayrakçeken, S., Kıncal, R.Y., Büyükkasap, E. ve Kızılkaya, S. (2000). Kazım Karabekir Eğitim Fakültesinde okul deneyimi uygulaması ve sonuçlarının değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*. 148, 3-6.
- Harrison, S. (2003). *Mutlu çocuk* (Çev. M. Sağlam). İstanbul: Dharma.
- Işıқтаş, S. (2015). Öğretmen adaylarının iyi öğretmen olma ile ilgili görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30 (4), 119-131.
- Küçükkoğlu, A., Taşgın, A. ve Saadnie, A. (2014). İranlı ve Türk öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin görüşleri üzerine karşılaştırmalı bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 51, 395-416.
- MEB (2016). Okul Kantinlerinde Satılacak Gıdalar ve eğitim kurumlarındaki gıda işletmelerinin hijyen yönünden denetlenmesi adlı genelge, file:///C:/Users/userfgh/Downloads/milli-egitim-bakanligi-genelgesi.pdf adresinden 28.09.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Memurlarnet (2005). Sağlık Bakanlığı'ndan, okul kantinlerinde fast-food'a yasak,

- <https://www.memurlar.net/haber/15920/saglik-bakanligi-ndan-okul-kantinlerinde-fast-food-a-yasak.html> adresinden 28.09.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Milliyet (2011). Okul kantininde hamburger ve kola yasak, <http://www.milliyet.com.tr/okul-kantininde-hamburger-ve-kola-yasak-ekonomi-1412595/> adresinden 28.09.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Özcan, M. (2011). *Bilgi çağında öğretmen eğitimi, nitelikleri ve gücü, bir reform önerisi*, Ankara: Önka Kağıt Ürünleri Matbaa Sanayi Ltd.Şti.
- Özdemir, S. (2001). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Özkan, H. H., Albayrak, M. ve Berber K. (2005). Öğretmen adaylarının ilköğretim okullarında yaptıkları öğretmenlik uygulamasının yetişmelerindeki rolü, *Milli Eğitim Dergisi*, 33 (168).
- Sönmez, V. (2012). *Program geliştirmede öğretmen el kitabı*. (17.Baskı). Ankara: Anı yayınları.
- Strauss, A. ve Corbin, J. (2014). *Basics of qualitative research techniques*. New York: Sage Publications.
- Şişman, M. ve Acat, M. B. (2003). Öğretmenlik uygulaması çalışmalarının öğretmenlik mesleğinin algılanmasındaki etkisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (1), 235- 250.
- Tatlıdil, E. (1993). *Toplum eğitim ve öğretmen, öğretmen adayları üzerine yapılan bir araştırma*, İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları,
- Telli, S., Brok, P. ve Çakıroğlu, J. (2008). Öğretmen ve öğrencilerin ideal öğretmen hakkındaki görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 33 (149), 118-129.
- YÖK (2018). Sınıf öğretmenliği lisans programı, yeni öğretmen yetiştirme lisans programları, http://www.yok.gov.tr/web/guest/icerik//journal_content/56_INSTANCE_rEHF8BIsfYRx/10279/41807946 adresinden 27.09.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Yurdakul, B. (2008). Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımının sosyal-bilişsel bağlamda bilgiyi oluşturmaya katkısı, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11 (20), 39-67.